

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת מכות - דף יז

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

איסור ביאת מקדש בטומאה בזמן הבית והיום

למדו בגמ' את הדרשה לחייב ביאת מקדש בטומאה במלקות, העונש ממה שנאמר "את משכן ד' טמא ונכרתה". אזהרה, מ"ולא יטמאו את מחניהם".

(בביאור הענין שלא יטמאו את מחניהם וענין יציאה מחוץ ל' מחנות, יש אריכות דברים בסוגיית השי"ס בפסחים, רש"י עה"ת פרשת נשא, במדבר ז, ב מבאר את סדר המחנות ושילוח הטמאים. שלש מחנות היו בשעת חנייתן. בתוך הקלעים היה מחנה שכניה. מסביב היה חניית הלויים וזה נקרא מחנה לוייה. ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל הארבע רוחות מוגדר כמחנה ישראל. ומעתה הדינים הם כך, "מצורע" יוצא מחוץ לכולם, משולח מ' מחנות. "זב" אסור במחנה שכניה לווייה ומותר במחנה ישראל כלומר משולח מ' מחנות. "טמא מת" משולח ממחנה אחד ואסור רק במחנה שכניה ובמחנה לווייה מותר. ודבר זה למדו ממה שעצמות יוסף היו אצל משה רבינו במחנה לווייה. כך היה סדר הדברים במשכן. **בבית עולמים**, כל ירושלים עד פתח הר הבית היה מוגדר כמחנה ישראל. מפתח הר הבית עד שער ניקנור היה מוגדר למחנה לווייה. ומשער ניקנור ולפנים הקודש מחנה שכניה. לפי הנזכר שטמא מת אסור רק במחנה שכניה א"כ מן הדין היה שמותר לו להכנס עד שער ניקנור, היינו השער בין עזרת נשים לעזרת ישראל, משם מתחיל מחנה שכניה. אולם המשנה בכלים פ"א מ"ח מבארת שמדור רבנן על טמאי מת שלא יכנסו אלא עד החיל. כלומר בתוך שטח הר הבית, לפני הכניסה לעזרה.)

איסור זה נוהג היום כבעבר ובזמנינו שהיום כולנו מוגדרים כטמאי מתים מחמת שאין לנו אפר פרה אדומה והזאת שלישי ושביעי המטהרת מעבר למה שצריך ביאת מים. ובזמנינו שאין מקום להקל בדבר הזה כלל, כפי דעת כל הפוסקים ללא יוצא מהכלל.

וכתב החינוך (מצוה סג) שלא יכנס טמא בכל המקדש, שנמנע כל טמא מהכנס בכל המקדש שדמיונו לדורות כל העזרה משער ניקנור ולפנים שהוא תחלת עזרת ישראל, שנאמר (במדבר ה, א) "ולא יטמאו את מחניהם", כלומר מחנה שכניה.

והראיה מהיות זה מכלל הלאוין מה שאמרו זכרונם לברכה בגמרא מכות [יד, עב] הבא אל המקדש טמא חייב כרת, כתיב עונש וכתוב אזהרה, כתיב עונש (במדבר יט, כ) את מקדש ד' טמא, ונכרתה, אזהרה, ולא יטמאו את מחניהם. ואמרו במכילתא גם כן צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה, בנש, מנין בלא תעשה, דכתיב ולא יטמאו את מחניהם. ונכפלה המניעה במלה אחרת דכתיב (ויקרא יב, ד) ואל המקדש לא תבא, ואמרו בספרא (ריש פר' תרוע) לפי שנאמר (ויקרא טו, לא) והזרתם את בני ישראל מטומאתם, שומע אני בין מתוכו בין מאחריו, כלומר שמי שקרב למקדש מאחריו והוא טמא שיהא חייב כרת, תלמוד לומר בילדת ולא המקדש לא תבא, כלומר שאין לשון ביאה אלא בכנס לפנים, ושם נתבאר שדין יולדת ודין שאר טמאים שוין בזה.

משרשי המצוה בענין הרחק הטומאה ממקום הקדש, כתב החינוך (מצוה סג) לפי שענין הטומאה ידוע לחכמים שיחליש כח הנפש השכלית ועירבב אותה ויפריד ביה ובין השכל עליו השלם ותהי נפרדת עד אשר תטהר, וכמו שכתוב בענין הטומאה (ויקרא יא, מג) ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם, ודרשו זכרונם לברכה (יומא ט, א) ונטמתם בהם, כלומר שמעיונות השכל מטמאים הטומאה. על כן במקום הקדוש והטהור אשר רוח אלהים שם אין ראוי להיות בו האויש המלוכלך בטומאה. והענין הזה יש לדמותו על דרך משל לפלטרין של מלך שמרחיקו ממנו כל איש צרוע ונמאס בגופו או אפילו במלבושיו, וכעין מה שכתוב (אסתר ז, ב) כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק.

והמשוך החינוך (סג) ועוד אודיעך כלל בענין זה, שכל הטעון ביאת מים מן התורה, והיא הטומאה שהנזיר של תורה מגלח עליה, חייב כרת על ביאת מקדש אם נכנס לשם קודם טבילה והערב שמש, אבל הטמא בטומאת מת שאין הנזיר מגלח עליה, אף על פי שהוא טמא טומאת שבעה, הרי זה פטור על ביאת מקדש. אולם כתב החינוך שבכ"ז יש על איסור זה מכת מרדות.

ונוהגת מצוה זו בזכרים ונקבות. ואפילו בזמן הזה יתחייב כרת הנכנס לשם והוא טמא בצדדין שכתבנו, שקדושת השם עליו אפילו היום שהוא שמש, וכמו שדרשו זכרונם לברכה (מגילה כה, א) מדכתיב (ויקרא כו, לא) והשמותי את מקדשיכם.

באיסור מלקדש בטומאה, מלבד מה שגלמד בסוגיא שהלפניו שהטומא הוא בטומאה, יש עוד איסור לפי דעת רוב הראשונים יש בו מלקות, להכנס למקדש שלא בשעת עבודה, היינו אם כהן הדיוט חפצה נפשו להכנס להיכל שלא בשעת עבודה, אפילו שמטרת כניסתו לשאוב רוח חכמה ויראת חטא בהשתחויה לפני ד', אם עושה כן שלא בשעת עבודה יש לו איסור, ולרוב ראשונים יש לו מלקות, למעט דעת הרמב"ן שסבר שאין בזה מלקות.

והחינוך (מצוה קפד) למד האיסור נוהג בכהנים וכ"ש לגבי זרים, ונוהג לדורות!!! ולא רק בזמן הבית, וזה תמצית דבריו, אזהרה שלא יכנסו הכהנים בכל עת אל המקדש, אלא בעת העבודה, שנאמר (ויקרא טו, ב) "ואל יבא בכל עת". ויזהיר בכאן כהן גדול מהכנס בבית קדש הקדשים, ואפילו ביום הכיפורים, אלא בזמן העבודה, וכן יכנס אזהרה כהן הדיוט מהכנס בהיכל כל השנה אלא בזמן העבודה. ויהיה ביאור ענין המניעה לומר שכל כהן לא יכנס במקום שהוא ראוי אלא בזמן שהוא ראוי להכנס בו, דהיינו בשעת עבודה.

ולשון ספרא, ואל יבא בכל עת, זה יום הכיפורים, אל הקדש לרבות שאר ימות השנה. מבית לפרוכת להזהיר על כל הבית, יכול כל הבית במיתה, תלמוד לומר (שם) אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות, הא כיצד, אל פני הכפורת

במיתה, ועל שאר כל הבית באזהרה. ובגמרא מנחות (כז, ב) אמרו זכרונם לברכה על ההיכל בארבעים. משרשי המצוה, שיקבעו המשרתים בנפשותם גדולת המקום ומעלתו, ותהיה יראתו תמיד על פניהם.

אמרו במשנה בכלים (א, ט) כהן גדול אינו נכנס לקדש הקדשים אלא ביום הכיפורים, שנכנס ארבע פעמים ולא יותר, שאם נכנס חמישית חייב מיתה בידי שמים. וכהן הדיוט נכנס בהיכל לעבודה בכל יום. וכל הנכנס להיכל שלא לצורך עבודה, בין כהן גדול או כהן הדיוט, כגון שיכנס אפילו להשתחוות לוקה ואינו חייב מיתה, שנאמר אל פני הכפורת וגו' ולא ימות, על קדש הקדשים במיתה ועל שאר הבית בלאו.

דעת הרמב"ן, הכניסה בבית שלא לעבודה בפרוע ראש וקרוע בגדים מעלה היא מדבריהם. ואם כן לדעתו כל שנכנס להשתחוות אפשר שאינו במלקות כלל, ואיסור זה דאל יבוא יהיה בביאה ריקנית לגמרי, לפי שזה זילזול בכבוד הבית להכנס בו חנם.

ונוהגת בזמן הבית בכהנים, ואפילו עכשיו שלא בזמן הבית אמרו זכרונם לברכה שמוזהרים אנו שלא להכנס למקדש, ודרשו הדבר מדכתיב (שם כו, לא) והשימותי את מקדשיכם, ולא אמר מקדשיכם אשים שמהם, דמשמע קדושתו עליהן אפילו כשהן שוממים, וכיון שכן, יש לי למנות איסור זה בכלל איסורין הנוהגין היום.

סיכום הדף

נושא: מלקות בחייבי מיתות ב"ד, כריתות. טומאת מקדש. טמא שאכל קודש.

כאמור נחלקו רבי ישמעאל ר"ע ורבי יצחק, **לדעת רבי ישמעאל** יש חיוב מלקות אפילו בחייבי מיתות ב"ד, **לדעת ר"ע** בחייבי כריתות ולא בחייבי מיתות ב"ד. **ולדעת רבי יצחק** אף בחייבי כריתות אין מלקות. **אמר רבינא**, מחלוקת ר"ע ורבי ישמעאל באופן שהתנה בו למיתה ומלקות, **ור"ע סבר** שפטור ממלקות דווקא בחייבי מיתות ולא בחייבי כריתות, משום שאם יעשה תשובה ב"ד של מעלה יתחילו על הכרת, אף שלא עשה תשובה אולם כבר אינו מוגדר בתורת ב' עונשים.

לדעת רבי יצחק, נאמר חיוב כרת בבא על אחרותו למרות שיש כלל של כל איסורי עריות, כדי ללמד שעונשם דווקא בכרת ולא במלקות. **ורבנן למדו** חיוב בשמות מחולקים בגוף אחד, ברשע בן רשע שבא על אשה אחת ואחרות אביו ואחרות אמו (בא על אמו והוליד ב' בנות, בא על אחת מהם ונולד בן, אותו בן בא על השניה). (להו"א למדו רבנן מכתב באחרות, לומר שיש חילוק עונשים, כדברי ר"ח שאם עבר על כל העריות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת). **ובין רבנן ובין רבי יצחק למדו** חילוק עונשים מ"ואל אשה בבת טומאתה" שנאמר המילה "אשה" לחייב על כל אשה ואשה. **לדעת רבי יצחק** המקור לחלק שמות לעונשים נפרדים למרות שמדובר על אותו גוף (כעין רשע בן רשע), הממילה "אחרות" בפסוק "ערות אחרות גלה עוני ישא". (להו"א, מק"ו שאמר ר"ע ששאל את רבן גמליאל ורבי יהושע באטליז בשעה שהלכו לרכוש בהמה לחתנות בנו של ר"ג, מה דינו של בא על אחרות שהיא אחת אביו ואחרות אמו, אמר לו ר"ג ור"י שהם לא שמעו הלכה זו, אבל יש ק"ו אדם שבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת, ומה נדה שהיא שם אחד חייב על כל אחת, אחרות שהיא אחת אביו ואחרות אמו, בודא שיהיה חייב על כל שם ושם שהרי שמות מחולקים. ודוחה הגמ', שהרי אף לרבי יצחק יש פיראק על הק"ו שם שרלבנן לא למדו מהק"ו כיון שיש עליו פיראק, שיש לחלק בין גופים שונים לשמות שונים.)

ורבנן מפסוק זה למדו, על אחרותו שהיא בת אביו ובת אמו, ואמנם היה ניתן ללמוד בק"ו, אף למדנו שאין עונשים מן הדין. **לדעת רבי יצחק** לומדים עונש באחרותו שהיא בת אביו ובת אמו מאזהרה. או למד מ"אחרות" של "ואיש אשר יקח את אחרותו". **ורבנן למדו מפסוק זה**, ללמד שיש חיוב כרת נדה, ונאמר חילוק בשאר עריות, **ובא ללמד** לשאר

המשחה שעשה משה רבנו (ודרך הלימוד באם אינו ענין). **ורבי יצחק ילמד** לחלק בכרת של עושה שמן וסך, **מדברי רבי אלעזר בשם רבי אושעיא**, שכל מקום שיש ב' לאוים וכרת אחד, הם חלוקים לגבי קרבן. **או** שלא סבר כ"ר **ולמד** מ"ואיש אשר יטמא את אשה אחת, ונאמר כבר כרת נדה, ונאמר חילוק בשאר עריות, **ובא ללמד** לשאר מקומות שיש בהם חילוק לאוים יש בהם חילוק קרבן. **ורבנן ידרשו** את הריבוי בנדה,

כדברי ר"ח בשם רשב"י שהאשה טמאה רק באופן שיצא דמה דרך ערוה ולא דרך בטנה. **הבא אל המקדש בטומאה, עונש** שמשך ד' טמא ונכרתה". **אזהרה**, ולא יטמאו את מחניהם". **טמא שאכל קודש, עונש** "הופש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לד' וטומאתו עליו ונכרתה", **המקור לאזהרה לדעת ר"ל** "בכל קדש לא תגע, **לדעת ר"ח בשם ברדלא** לומדים דג"ש "טומאתו" מביאת מקדש שיש בו אזהרה ויש בו עונש. **ר"ל לא סבר** כר"ח כיון שלא קביל במסורה את הגז"ש, **ור"ח לא סבר** כר"ל שלמד "בכל קדש לא תגע" מתייחס לתרומה. **ור"ל למד** אזהרה לתרומה "איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב" דבר השווה בכל זרעו של אהרן זה תרומה. **ור"ח ילמד** שפסוק אחד מתייחס לאכילה ואחד לנגיעה. **שואלת הגמ'**, איך אמר ר"ל ש"בכל קדש

שפסוק אחד מתייחס על אכילה קדש, **והרי מאן למד ר"ל** מלקות לטמא שנגע בקודש (שנחלקו ר"ח ור"ל, לר"ח הפסוק מתייחס על נגיעה בתרומה ולר"ל מלקות לנגיעה בקודש), **מבארת הגמ'**, ממשמעות הפסוק למד נגיעה בקודש, ומהקדש למקדש למד אזהרה לאוכל.

שואלת הגמ' על דברי ר"ל, שאין ללמוד מהפסוק כנוכח, שהרי נצרך הפסוק לטמא שאכל בשר קדש לפני שזנך דם הקרבן, **לר"ל לוקה** משום "בכל קדש לא תגע" כלומר אין הבדל אם הקרבן מותר באכילה או רק בנגיעה יש בו איסור ומלקות. **ולדעת ר"ח**, אינו לוקה היות ולמדנו אזהרה מביאת מקדש ודרשו שרק לאחר זריקה. **מבארת הגמ', לר"ל** קודם זריקה נלמד מ"בכל קדש". **ומבאר ברבייתא** כדברי ר"ל.